

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Rajk András

Cím:

MAMLOCK PROFESSZOR

Forrás: Friedrich Wolf drámája a Madách Kamaraszínházban

Szeptember,
(Hely)

1961. a.jpt. ?

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

492

Madách Színház

Idő

"1961"

Személy

Helyszám

Az emberiségre zúdult náci katasztrófa bekövetkeztétől, 1933-tól, a Reichstag felgyújtásának gyalázatos és rémes mutatványától több, mint negyed század választ el bennünket. Nagyon természetes, hogy sok művészi alkotás idézte fel azóta a gondolatoknak, következtetéseknek azt a végtelenjét, amely a döbbenetes tényből, a szenny és alávalóság átmeneti uralomrajutásából fakad. Az is biztos: sok alkotás, benne színpadi mű, születik majd még ugyanerről; részben, mert a helyzet megrendítően drámai, részben, mert az egyedül lehetséges emberi következtetés és művészi kifejelet örökérvényű. S mindehhez még valami: Sajnos, az akkor történtek felidézése nagyon indokolt és időszerű — csak a vak és a rosszindulatú nem látja, hogy az 1933-at megelőző időkhöz sokban hasonló folyamatok mennek végbe Nyugat-Németországban.

Ezek után ellentmondónak tűnik felvetni a kérdést: vajon időszerű és jó választás volt-e a Madách Kamaraszínházé, amikor Friedrich Wolf »Mamlock professzor«-át tűzte műsorra? Nem éppen — s az ellentmondás véleményünkben legfeljebb látszólagos.

Ez a mű 1933-ban, közvetlen a tragikus, sorsfordító történelmi események után íródott, akkor időszerű harci feladattal. A német hazájából menekülésre kényszerült szerző gyors riadónak szánta írását — nem fektetett, nem is fektethetett akkor műve kidolgozásába annyi művészi erőfeszítést, amennyi negyed századnál több idő után is hatásossá tehetné. Ítélete persze az erőtlén, már-már szinte

tragikomikusan hatástalan polgári humanizmus felett, a dagályos »nemzeti meggyőződés« felett, amely naív, korlátozott, megrögzött és még a legvilágosabb tényeket és összefüggéseket is figyelmen kívül hagyja — érvényes ma is. Érvényes — de nem így. Ahhoz Brecht tipusteremtő ereje, mély és széles általánosítása szükséges, hogy egy aktuális riadó egyúttal maig, sőt tovább érvényes remekmű lehessen. (S még az ő »Rettegés birodalma« is nagyobb távlatból íródott.)

Wolf nagyon jószándékú, nemes és nagy indulatoktól fűtött színpadi műve túlságosan tételszerű, túlságosan kevéssé valóságos emberek történetét feltáró ahhoz, hogy drámai cselekményével és mozgósító szándékú következtetéseivel a mai néző lépést tarthasson. Sajnos a szereplők és színpadi helyzetei közt alig akad olyan, amely 1933 rettenetes valóságát tényleg felidézze, s ezzel mélyen felháborítson, tette ösztönözzen bennünket — s közülünk kivált azokat a fiatalokat, akiknek a számára mindez már csak sötét történelem. A darab kevéssé árnyalt figurákban és helyzetekben felmutatja a náci fasizmus legismertebb megnyilvánulását, a zsidóüldözést — nem hatol le ellenben lényegéig, okozati összefüggéseig, egész eszeveszetten gonosz valójáig. Alakjai közül még leginkább a fennkölt humanizmusában már-már nevelésesen naiv professzor valóságos — bár az író őt is elfogadhatatlan lélektani állapotokba helyezi és elfogadhatatlan folyamaton viszi végig. A többiek közül fiatal lánya, Ruth és »árja« felesége, Ellen asszony az akkori tragikus

életből merített figurák — más szereplők már kevésbé. Közülük dr. Inge Ruoff orvosnő, aki a bűzhödt náci eszméktől a tiszta, sőt, hősi emberségig vezető végtelen utat végtelen könnyen és indokolatlanul járja meg — teljességgel elfogadhatatlan.

A rendezés, Vámos László munkája tisztes, átsegít a mű egyes gyengeségein. A színészek sorából kimagaslik Uray Tivadar a címszerepben. Éppen az ő emelkedett és mélyen átélt színészi játéka hevíti fel a művet helyenként arra az érzelmi magaslatra, amelyet a fasizmus gyűlölete és utálata, a szerző mondanivalója megkíván.

Rajk András